

AGPA Connect 2023

Een verslag van het AGPA-congres ‘Group as a catalyst for reimagining and embracing our future’, dat in New York werd gehouden van 6 tot 11 maart.

Door Silvia Pol

Opnieuw New York! Geweldig om een uitnodiging van de American Group Psychotherapy Association (AGPA) te ontvangen om opnieuw een open sessie aan te bieden rond de Nederlandse Praktijkrichtlijnen voor Groepsbehandeling samen met Willem de Haas, Anne-Marie Claassen, Charles Huffstadt en Laura van Groenendaal. Dit was ons vierde bezoek aan de AGPA. De eerste keer was het met een korte presentatie, daarna tweemaal een online presentatie, en nu een open sessie direct na de eerste keynote-lezing, en dat in het mekka van de groepstherapie. AGPA Connect is een belangrijke ontmoetingsplaats voor groepstherapeuten in de Verenigde Staten en daarbuiten, en biedt deelnemers uit diverse klinische disciplines de mogelijkheid om hun kennis, vaardigheden en training in groepspsychotherapie en aanverwante velden verder te ontwikkelen. Het congres is verdeeld in drie secties: het One-Day Special Institute, instructie- of ervaringsgroepen gewijd aan één onderwerp en aangeboden door prominente clinici, het Two-Day Institute bestaande uit kleine ervaringsgroepen geleid door ervaren groepstherapeuten, en de Three-Day Conference waarin behalve lezingen ook open sessies, workshops, wetenschappelijke presentaties en panels over speciale onderwerpen op het programma staan. Het bood een rijke ervaring om hier aanwezig te kunnen zijn. Gary Burlingame, president van de AGPA,

opende de conferentie met een warm welkom aan allen. Hierna volgt een korte samenvatting van de drie keynote-lezingen, tezamen met enkele persoonlijke indrukken.

Othering

Dr.ds. Ronald Hopson, klinisch psycholoog en predikant in de United Church of Christ, richt zich in zijn werk op de psychologie van religie, pastorale zorg, seksualiteit en ras. In zijn lezing *Embracing the other: The fundamental work of a working group* ging hij in op de weerstand tegen diversiteit die zich manifesteert in 'othering'. Hij vertelde hoe zwarte mensen ruim anderhalve eeuw na de afschaffing van de slavernij (1865) en decenia na de afschaffing van de apartheid (1994) op institutioneel niveau nog altijd ernstig gehinderd worden door racisme en witte suprematie. Zwarte burgers hebben nog altijd minder toegang tot gezondheidszorg,

Aan ons rollenspel werd enthousiast meegedaan door de aanwezigen, onder wie Molyn Leszcz

tot goed onderwijs en tot goede banen. Zij lopen eerder het risico in aanraking te komen met politiegeweld en belanden eerder in een dodencel. Hopson sprak over de grote maatschappelijke kosten van *othering* en hoe het ieders verantwoordelijkheid is dit onrecht te beëindigen. Het omarmen van de ander en het afstand nemen van een vertrouwd en sterk begrensd zelf, ondersteunen vitaliteit en beschermen tegen

destructiviteit die voortkomt uit de tegenstelling tussen het zelf en de ander. Dit laatste ligt immers aan de basis van *othering*, onverdraagzaamheid en zondebokvorming. Het proces van verandering wordt geholpen door het ervaren van *prosocial shame*, schaamte die ons helpt te begrijpen dat we iets verkeerd hebben gedaan, een emotie die ons de weg wijst naar een andere manier van omgaan met een situatie. Hopson kreeg een staande ovatie voor de belangrijke boodschap die hij met onze deelde.

Zwarte Piet

Er was belangstelling voor onze open sessie '*Dutch design: growing resilience and compassion in group therapy; group dynamic theory and a learning lab*'. We introduceerden in vijf korte presentaties de keuze van de NVGP voor het hanteren van de groepsdynamica naast het interpersoonlijk model, het bijzondere karakter van het werken in een multidisciplinair team, en de voordelen en soms ook nadelen van een co-therapierelatie. Bij het thema destructieve processen en negatieve effecten van groepsbehandeling stonden we stil bij de prominente rol van Nederland in de slavenhandel. Het publiek bleek hiermee zeer bekend en het was passend dat we benoemden hoe schaamtevol we dit hoofdstuk uit onze geschiedenis vinden. Het thema '*diversity and inclusion*' kreeg aandacht in de bespreking van het hoopvolle bewustwordingsproces dat we in Nederland doormaken, waarbij Zwarte Piet steeds vaker plaatsmaakt voor een Roetpiet. Aan het rollenspel werd enthousiast meegedaan door de aanwezigen, onder wie Molyn Leszcz, de vorige president van de AGPA. De sessie was levendig, bewogen en leerzaam.

Destructief en herstellend leiderschap

Prof.dr. Vamik Volkan is emeritus hoogleraar psychiatrie, psychoanalyticus en (co-)auteur van meer dan zestig psychoanalytische en psychopolitieke boeken. Daarnaast is hij voormalig voorzitter van het International Dialogue Initiative en is hij vijf maal genomineerd voor de Nobelprijs voor de Vrede. Zijn lezing ging over identiteitsproblemen bij grote groepen, interacties tussen politieke leiders en volgelingen, en sociaal welzijn. De vraag 'waarom oorlog?' beantwoordde hij met nieuwe psychologische kennis over de persoonlijkheidsorganisaties van politieke leiders, de aantekelijkheid van gedeelde beelden rond het traumatische verleden van voorouders,

en de reactie daarop, die kan bestaan uit ontmenselijking van anderen. Met een *Large Group* bedoelt hij de tientallen tot miljoenen individuen die elkaar in merendeel nooit zullen ontmoeten maar die zich met elkaar identificeren door hun etniciteit, religie, nationaliteit of ideologie. Deze gezamenlijke identiteit wordt gedefinieerd als *Large Group Identity*, en gaat om de subjectieve ervaring van grote aantallen mensen die met elkaar verbonden zijn door een persisterende gelijkheid, terwijl ze ook kenmerken delen met individuen uit andere groepen. De leider die gericht is op herstel probeert de narcistische investering van volgelingen in de identiteit van een grote groep te vergroten, zónder daarbij andere groepen kwaadaardig te devalueren of te kwetsen.

Vlnr: Charles Huffstadt, Laura van Groenendael, Willem de Haas, Silvia Pol en Anne-Marie Claassen

Een destructieve leider daarentegen richt zich op het versterken van de identiteit van de grote groep door het onderdrukken of zelfs het vernietigen van vijandige of gedevalueerde andere groepen. Hij besprak de rol van gedeeld trauma in de geschiedenis van Rusland, het transgenerationale trauma dat Poetin met zich meedraagt, en de propaganda die refereert aan de Tweede Wereldoorlog waarmee Rusland het narratief heeft gevormd voor de gewelddadige invasie van Oekraïne. Poetin versterkt de identiteit van zijn volk door een andere groep aan te vallen en te devalueren, en daarmee is hij een voorbeeld van een destructieve leider. De Egyptische president Anwar Sadat toonde zich een herstellend leider toen hij in 1977 als eerste Arabische leider een bezoek bracht aan Israël, het land waarmee Egypte technisch gezien nog in een staat van oorlog verkeerde. Zijn bezoek vormde de start van geslaagde vredesbesprekingen. Onderdeel daarvan vormden ontmoetingen in gespreksgroepen tussen Egyptenaren en Israëli om elkaar beter te leren kennen zodat men elkaar niet langer als vreemden zou blijven zien. Volkan had zich destijds vereerd gevoeld dat hij daarbij aanwezig mocht zijn. De uitdaging is een voldoende sterke identiteit te vormen zonder de andere groep te devalueren. Waar te veel afstand is ontstaan, is het van belang om devaluerende en persisterende beelden te doorbreken en op zoek te gaan naar positieve indrukken en ervaringen, en vooral ook overeenkomsten. In zijn carrière heeft hij veel politieke crises maar ook positieve ontwikkelingen van nabij meegemaakt. Hij uitte echter bezorgdheid over de huidige tijd als het gaat om de ontwikkeling van Large Group Identities.

Eco-engagement

Dr. Renée Lertzman is onderzoeker, universitair docent en *eco-engagement strategist*. Zij gebruikt psychologische inzichten voor het ontwikkelen van methoden die helpen om actie te ondernemen ten aanzien van klimaat- en duurzaamheidskwesties. Lertzman werkt daartoe samen met bedrijven en organisaties die zich willen versterken in duurzaam verantwoorde initiatieven, met effectievere campagnes en het inzetten van creativiteit en innovatie om de milieucrisis waarmee we geconfronteerd worden aan te pakken. De confrontatie met klimaatverandering – met in het kielzog daarvan de thema's rechtvaardigheid, biodiversiteit en ecologische zorgen – is ontmoedigend. Duidelijk is dat klimaatverandering en gezondheid, ook geestelijke gezondheid, met elkaar verbonden zijn. Wat zijn de voorwaarden waaronder we de milieucrisis onder ogen kunnen komen, en op een zinvolle manier kunnen omgaan met alles wat er op het spel staat? In haar lezing *'Navigating the trance of group delusion: Connecting the climate and community dots'* besprak ze de rol van professionals in de geestelijke gezondheidszorg en in het bijzonder in groepen, bij het bevorderen van 'eilanden van gezond verstand' en het onder ogen zien van deze moeilijke realiteit, zodat we met moed en kracht een onzekere toekomst tegemoet kunnen gaan. Ze stelde dat het van belang is ontmoediging geen ruimte te laten, maar vanuit vastberadenheid activiteiten te ondernemen die een bijdrage leveren in de goede richting. *'Healthy functioning groups are needed for this challenge.'* Een belangrijke boodschap waar we vanuit onze professie aan kunnen bijdragen.

Dilemma

Ook de dagen na de conferentie was het onderwerp *Diversity and Inclusion* in mijn beleving alom aanwezig. In boekhandel The Strand lagen boeken die confronteerden met de dominantie van het witte schoonheidsideaal en de uiterst negatieve invloed hiervan op het zelfbeeld van zwarte vrouwen, die een andere lichaamsbouw kunnen hebben. In het Design Museum bezocht ik een tentoonstelling over de rol die design kan hebben ten aanzien van diversiteit en inclusie en het uitdragen van democratische waarden. Conflict Kitchen is een afhaalrestaurant waar alleen maaltijden kunnen worden besteld van landen waarmee de Verenigde Staten in conflict is. Op de wikkel zijn recepten te vinden, informatie over het land en

haar bewoners, over de geschiedenis van het conflict en de wijze waarop de bewoners van het land aankijken tegen de Verenigde Staten.

Op het nieuwe World Trade Center-metrostation kon iedere voorbijganger, New Yorker of bezoeker, volwassene of kind, een eigen verhaal opschrijven om gehoord te worden in wat de persoon die dag bezighield.

Het dilemma na deze conferentie is: AGPA Connect vaker bezoeken vanwege de inspiratie en kennis die hier aanwezig is, of met de derde lezing in gedachten afzien van een dergelijke reis om het milieu te sparen? Lertzman had de conferentie graag online willen bijwonen, maar ik moet bekennen dat de gezamenlijke ervaring op deze conferentie en in deze stad onvergetelijk was. Dank reisgenoten!

Silvia Pol is klinisch psycholoog/psychotherapeut. Ze is onderzoeker bij Scelta Apeldoorn, P-opleider GGNet, supervisor (groeps)psychotherapie en cognitieve gedragstherapie en redactielid van Groepen.